

Magyar orvosok Kelet-Afrikában

Pusztai Gabriella írása

A gazdagabb élet reményében

Az Afrikát behálózó kutatóexpedíciók, majd a gyarmatok létrejötte és egyre fokozottabb gazdasági kiaknázása nagy lökést adtak az egészségügyi ellátás kiépülésének. Nem csupán az Európából ide érkező fehérek egészségének megőrzése volt fontos, de a helyi lakosságot mint munkaerőt és adófizetőt szintén nem veszíthették el a gyarmattartók. Mindez motiválta a legveszélyesebb betegségek orvosi kutatását, az egészségügyi intézményrendszer megszervezését. A portugálok az Indiába vezető út biztosítása miatt alakították ki a kórházak láncolatát, a keleti parton például Mozambikban, majd Melindében (Malindi, ma Kenyában). A német kelet-afrikai gyarmatokon az állam a 19. század végétől hozott létre néhány kórházat, kisebb ellátó állomást, gyógyszertárat, többek között Dar es-Salaamban, illetve Tangában. Az első világháború alatt létrejött a Kelet-afrikai Benschütz Orvosi Hadtest, mellyel elindították a kontinens keleti felén az orvosi személyzet létrehozását. Az angol kormány a világháború után egészségügyi szolgálat kiépítését kezdte meg.¹ Más volt a helyzet a független Etiópiában, ahol Tafari Makkonen, a későbbi I. Hailé Szelasszié külpolitikai nyitása, reformjai ösztönözték „valódi” európai doktorok alkalmazását.²

A magyar medicina képviselői a 19. század közepétől tűntek fel Afrika partjai mentén, de csak a századfordulót követően indultak hosszabb küldetésekre e földrészen. Az elutazásra, a letelepedésre ösztönözhetette őket a gazdagabb vagy a jobb élet utáni vágy, a segíteni akarás, a tudományos megismerés vagy pusztán a természet, a vadászat szeretete, a kaland csábítása. Egyesek orvosi felszerelésüket összecsomagolva, a vándortarisznyát nyakukba véve önként indultak, másokat a körülmények kényszerítettek távozásra. Voltak közöttük misszionáriusok, katonák, az állam, egy-egy társaság, cég alkalmazottai. Gyógyították a távoli országok uralkodóit, jómódú és nélkülöző lakóit. Pusztító betegségeket kutattak, szervezték a betegellátást, vagy természettudományos felfedezéseikkel, vadászkalandjaik leírásával, gyűjteményeikkel tűntek ki.

A magyar orvosok megjelenése a helyi, gyarmati vagy a gyarmatosítás ellen küzdő társadalmakban egy új szemlélet, értékrend megjelenését is jelentette. Nem gyarmattartó országból érkezve másképp gondolkodtak az adott országról és annak népéről is. Ebből következett az is, hogy hallatlan humánummal és felvilágosult gondolkodással fordultak szembe a fehéreket és az afrikaiakat érő megkülönböztetéssel – s többek között –, saját rendelőkben, kórházaikban mindenkit fogadtak. Ma már elképzelhetetlen karrierlehetőséget jelentett számukra a kezdetleges egészségügyi ellátás, az alig létező konkurencia.

Munkakörülményeik azonban sokkal kedvezőtlenebbnek bizonyultak. Alig találtak szakképzett segédszemélyzetet, megfelelő felszerelés, gyógyszerek sem mindig álltak rendelkezésre, sokszor érzéstelenítés, fertőtlenítés nélkül végezték a beavatkozásokat. Komoly kihívást jelentettek a nem ismert nyelvek, a kíméletlen háborúk, s az európaiaknál jóval gyakoribb s nagyobb emberáldozatokkal járó fertőző betegségek, járványok, mint a sárgaláz, vérhas, kiütéses tífusz, pestis, valamint az általában rossz higiénés viszonyok. Többnyire egész tartományok, sok ezer ember ellátásáról gondoskodtak rossz közlekedési lehetőségek mellett. Ahová ritkán jutottak el a vizit során, ott hozzá nem értő kezekbe kerülhetett a beteg: „... Az ültetvényvezető, orvos hiányában – mert orvos tartására soha sincsen pénz – maga vizsgálhatja hallgatósóval a szerencsétlen beteget és maga állít fel diagnózist.”³ Kihívást jelentettek az eltérő kulturális, gyógyászati hagyományok, együtt dolgozni a hagyományos gyógyítókkal, s közben szembeállni káros megnyilvánulásaikkal.

Magyarország és Kelet-Afrika kapcsolatrendszerében a magyar orvosok szerepvállalását tekintve több időszakban is különleges helyet foglalt el Etiópia (Abesszinia). A két világháború között – bár hivatalos diplomáciai kapcsolatok nem voltak, mégis – viszonylag nagyszámú magyar telepedett le az országban.⁴ Köztük olyan orvosok, mint Mészáros Kálmán, Sáska László és Pádár Ferenc, akik hiányosan felszerelt rendelőkben és a háborús csatatereken egyaránt hősiiesen helytálltak.

A császári hadsereg főorvosa

Mészáros Kálmán (1894–1971) regénybe illő életútja egy gyulai kis nádfedeles házból indult, s az abesszin császári udvarig emelkedett. A kiváló vadász és tehetséges orvos tizenöt évig járta Afrika tájait. Az első világháború hadikórházai edzették nagy teherbírású, kitartó, kemény emberré, s tették alkalmassá a későbbi etióp hadjáratok orvosi feladatainak ellátására. Az 1920-as évek válsága őt is munkanélkülivé tette, s miután tizennyolcadik álláskérvényét is elutasították, a kivándorlás mellett döntött. Abesszínia fővárosába, Addisz-Abebába Dzsubutin keresztül jutott el 1924-ben. Hamarosan összebarátkozott az ott élő honfitársakkal, például Gajdács Mátyás preparátorral, állattani, néprajzi gyűjtővel. Hátrahagyott fényképein megelevenedik a magyarok jókedvű társasága, amint Mészáros doktor hegedűmuzsikája szórakoztatja az egybegyűlteket.

Mészáros Kálmán barátaival Addisz-Abebában

Megérkezése után hazaküldött tudósításai megdöbbenő képet festettek az ország egészségügyének állapotáról: vidéken a hagyományos gyógyítók mellett párhuzamosan dolgozó missziókon kívül nem volt semmiféle ellátás. Az etiópokat inkább híres bennszülött és arab csodadoktorok gyógyították. A fővárosban a leggyakoribb betegségek a vérbaj és a bélférgesek voltak. Súlyosnak ítélte még a tuberkulózis, a tífusz, a malária, a trachoma elterjedtségét. „Az utcákon gyakran lehet látni tébolyodott bennszülöttet, amint felcícomázza magát virágokkal, papír- és rongydarabokkal, s úgy szaladgálja be a várost.”⁵ A leprások elkülönítését sem oldották meg, s veszettséggel is sűrűn találkozott. Addisz-Abeba három kórházából csak kettő működött. Az utcákat szenny és állati tetemek borították, melyek bűzölögtek és a tífusz melegágyai voltak. A legyek mindent elleptek, az állatokat, a döögöket, a mézárszékeket. Változásokat csak Hailé Szelasszié reformjai hoztak az 1930-as években. Az egészségügyi ellátórendszer kialakítása az állam és a különböző egyházi missziók felől indult meg, de a tartományurak szolgálatában is álltak orvosok.

Mészáros Kálmánt rövidesen Godzsam fejedelme, rasz Hailu kérte fel, hogy udvarának orvosa legyen. A rasz viszont nem tartotta be szerződésük feltételeit, s ezért 1925-ben elmenekült a tartományból, visszatért a fővárosba, s rendelőt nyitott. Idejének jelentős részét az uralkodóház tagjainak orvosi kezelése kötötte le, de humánumát mutatja, hogy az egyszerű, fizetni nem tudó embereket is befogadta rendelőjébe. Abesszínia különböző tartományaiban élő császári rokonokhoz vizitre menni az utak, vasutak hiányában fárasztónak bizonyult, és fegyveres kíséret nélkül nem volt túl biztonságos. Hailé Szelasszié keresztapjához, közeli barátjához Kambata főnöki székhelyére egy héten keresztül, harminc fő kíséretében lovagolt. Ő segítette világra a császár „szépséges lányának” gyermekét 1932 decemberében Szidámóban. A tartomány urának, rasz Desztának orvosa lett később, a következő évben Afrikába érkező Sáska László. Az ekkor világra segített Hirut Deszta 1964-ben Magyarországra látogatott nagyapjával, Etiópia császárával.⁶ A fejedelem Mészáros Kálmánt kérte fel, hogy mint orvos segítsen megkeresni és megtervezni az új tartományi székhelyet, ily módon Yrga Alem etióp település mai helyét magyar honfitársunknak köszönheti. Hosszú útjai során a vidéki településekre is eljutott, ahol mindig ellátta a legsürgősebb eseteket. Vízitútjai, barangolásai nyomán született írásaiban megelevenednek Abesszínia varázslatosan szép tájai, érintetlen erdőségei, vizei, sivatagja. Nem csak látjuk, de szinte érezzük, szagoljuk godzsami rendelőjének fojtó istállószagát, a falusi kunyhók fojtott, füstös levegőjét, ahol kemény, szívós, szenvedni tudó emberek nőttek fel.

Mészáros doktor egyre elismertebb, s népszerűbb lett az uralkodó herceg Tafari Makonnen udvarában. 1930-ban az etióp hadsereg főorvosának nevezték ki. A katonai expedíciók idején azonban embert próbáló feladatot jelentett a hagyományos fegyverek, az elöltöltős puskák, lándzsák súlyos, roncsoló sebeinek ellátása. Az ancsemi csatában 1830-ban a 30 ezer fős hadsereg egyetlen doktoraként nyolc szanitéccel látta el a sebesülteket. Elszánt és kitartó helyállását az Etiópia tiszti csillagának lovagja kitüntetéssel jutalmazták. A győztes katonák díszszemléjén a hadsereg fővezére mellett lovagolt.⁷

A béke néhány nyugodt évét az olasz gyarmatosítók agressziója szakította meg 1934 decemberében. Az össze-csapás etióp sérültjeit a harari kórházban honfitársunk, **Pádár Ferenc** látta el. A nem mindennapi tehetségű orvos a New York-i Rockefeller Intézetben tanult. Az etióp–olasz háború idején 1934–35-ben Hararban, azt követően Tanganyikában (ma Tanzánia) élt.⁸ Mészáros és Sáska mellett ő volt a harmadik magyar doktor, aki a háborús készülődés hírére nem menekült el, a maradás mellett döntött, s halálmegvető bátorsággal és állhatatossággal kezelte a sebesülteket, s minden rászorulót.

Az olaszok 1935. október 3-án támadást indítottak Abesszínia ellen. Mészáros Kálmán saját tevéis vöröskeresztes karavánjával követte a császári alakulatokat, még akkor is, amikor az európai orvosok már mindannyian elhagyták a frontvonalat. Hailé Szelasszié döntő csatáját és a háborút is elveszítette 1936. április 4-én. Honfitársunk rongyosan, gyalog érkezett vissza Addisz-Abebába, ahol a hadsereg maradványai és a bennszülött lakosság felgyújtották, feldúlták a várost. Mészáros a legendás hírű doktorral, John M. Melly-vel, valamint néhány európai és szuahéli segítővel mentette a sérülteket a csataterre vált utcákról. Bázisuk az angol Vöröskereszt kórháza volt, melyet egy kiürített iskolában rendeztek be.⁹

Mészáros Kálmán nagyfőnöki díszben

Addisz-Ababa
az 1930-as
években

Addisz-Ababa pusztulása, 1936

A főváros új urai ellenségesen viselkedtek mindenkivel, az itt élő magyarokkal is. Mészárosnak hamarosan elvették a rendelőjét, ezért 1936 végén csalódottan elhagyta Abesszíniát, s a brit fennhatóság alatt álló Tanganyikába költözött. Néhány hónapig Chunyában élt, vadászexpedíciókat szervezett, vagy orvosként csatlakozott egy-egy szafarihoz. Még Etiópiában találkozott a világhírű író, természetfilmes amerikai házaspárral Martin és Osa Johnsonnal. Arushában látta viszont újra Osát 1938-ban, akit férje ide már nem kísérhetett el, mert az előző évben tragikus repülőszerencsétlenség érte. A filmstábnál tett látogatásai során barátkozott össze Spencer Tracy amerikai színésszel.¹⁰ Az egyre fokozódó háborús készülődés és az Európából érkező hírek azonban rövidesen hazatérésre készítették.

Emlékeit *Abesszínia a vadászok paradicsoma* c. könyvében örökítette meg. Trófeáit, állatbőreit, egyéb emlékeit magyar múzeumok őrzik. A miskolci kórházban 1971. szeptember 25-én halt meg. Az emberek iránti szeretete, önzetlensége, áldozatkészsége méltán teszi őt a magyar orvostársadalom kiemelkedő egyéniségévé.

Mészáros Kálmán első háza Addisz-Ababában

Afrika szerelmese

Sáska László a magyar orvosok közül a legtöbb időt, negyvenöt évet töltött a kontinensen, s orvosi hírnevét az etiópiai Szidámóban, majd a tanzániai Arushában végzett tevékenységének köszönheti. Erdély legendás múltú városában, Nagyenyeden született (1890–1978), s a Bethlen Kollégium, a nagy felfedező, tudósok egykori iskolája, meghatározta későbbi pályáját. Az emberi egészség, élet védelmezése mellett a tudós kíváncsisága, a kalandvágy ösztönözte, amikor 1933-ban a kivándorlás mellett döntött. Bátor és kalandvágyó társával, Mojzsis Máriával Olasz-Szomáliába indult. A kellemetlen éghajlat, a kietlen homoksivatag azonban néhány hónap után továbbutazásra készítette őket a változatos és sokszínű népeiséggel, gazdag

növény- és állatvilággal büszkélkedő Abesszíniába. A jól jövedelmező állás nem váratott sokáig magára, a császár veje rasz Deszta Dampu hívta fejedelmi udvarába az ország déli tartományába, Szidámóba. A négy-milliós lakosú tartományban ekkor egyetlen orvosként dolgozott. Tisztességének óriási tekintélyét mutatta, hogy személyét rendszerint húsz-huszonöt fegyveres katona kísérte. Előtte futár haladt, aki jelezte: „Jól vigyázzatok!! mert jön a királyi wanna achim (főorvos).” A fejedelem expedíciós seregét kísérve 1934-ben bebarangolta a tartományt. Az expedíció során megismerte és felmérte

Sáska László, feleségével,
Mojzsis Máriával, 1956-ban

a falvak lakóinak gyakorta megrendítő egészségi állapotát. Kimagasló szervezőmunkát indított el az egészségügyi ellátás kialakítására. A dél-abesszíniai hadsereg orvosi szolgálatának megszervezése Szidámóban töltött három évének figyelemre méltó eredménye volt. Felesége a szidámói katonaság hadilobogóját varrta meg és ajándékozta rasz Desztának.¹¹

Az etióp-olasz háború kezdetén, 1935. október elején a fővárosba menekült feleségével. Addisz-abebai orvosként kapcsolatban állt az olasz katonatisztekkel, az abesszin katonákkal, civilekkel, s egy harmadik ország polgáraként elfogulatlan véleményt alkothatott az országban kialakult állapotokról. Ránk maradt tudósításai pótolhatatlan történeti források az olasz megszállók megdöbbentő tetteiről, a polgári lakosságot sújtó kegyetlenkedéseiről, az olasz yperit- (mustárgáz) támadásokról, s azok borzalmas következményeiről. A látottak honfitársunkat meggyőződéses antifasisztává tették.¹² Az olaszok 1937-ben szemet vetettek rendelőjére, s miután elüldözték, itt alakították ki az olasz fasiszta párt székházát. Az épület ma is fellelhető a főváros Atkilt Tea nevű kerületében.¹³ Sáska doktor kénytelen volt elhagyni az országot, s alapos megfontolás után feleségével Tanganyikába költözött. A kedvezőbb éghajlatú Arushában telepedett le, s több mint negyven évet a Meru-hegy lábainál élt. Kertjüket a gazdag madárvilág, s Kelet-Afrika egyik leggazdagabb rózsagyűjteménye tette híressé.

Arushában a városból a Moshiba vezető úton nyitotta meg nyolcágyas kis klinikáját. A független Tanzánia kikiáltása után az első között szüntette meg az akkoriban még általános és megszokott fehér és színes rendelő elkülönítését. Elsősorban Arusha körzetének lakóit gyógyította, a rászoruló bennszülötteknek, masszájoknak, kikujuknak ingyenes ellátást biztosított. Öt nyelvet beszélt, köztük a szuahélit is. Megélhetését a fizető európaiak, elsősorban a vadászok kezelési díjai fedezték. Munkája elismeréseként a második világháború idején nem internálták, mint ellenséges ország polgárát.¹⁴

Arushai rendelője bevételének tetemes részét malária- és rákkutatásra költötte. Nagyrabecsülése jeleként az Angol Rákkutató Intézet levelező tagjává választotta. Tudományos hírneve orvosi praxisát is fellendítette, messziről érkeztek a rákos, a maláriás betegek rendelőjébe, többek között a kenyai Nairoiból és Eldoretből. A Semmelweis Orvostudományi Egyetem jubileumi arany díszoklevelet adott át a nyolcvan éves tudós doktornak Arushában. A Román Orvostudományi Akadémia tagjai közé választotta.¹⁵

Sáska László rendkívüli kíváncsisággal bíró, sokoldalú tudós volt. Abesszíniában és Tanganyikában is végzett néprajzi, zoológiai és botanikai megfigyeléseket. Részletes leírásokat készített a körülötte élő népek életének legkülönbözőbb területeiről, az asszonyharcosokról, a phallosz kultuszról stb. A hiedelemvilágról, hagyományos gyógyászatról szóló feljegyzései a varázscédulákról, a hagyma, a denevérhús csodálatos hatásáról stb. érdekes és szórakoztató olvasmányok. Arushában folytatta természettudományi kutatóútjait. Vadászott és gyűjtött a Ngorongoro-kráterben, a Manyara-tónál, Ugandában, Kenyában és a Kongó-medencében is. Ritka trópusi orchideákról készített dokumentációi, két ismeretlen orchideafaj felfedezése csupán kiragadott példái az általa elért eredményeknek.

Orvosi munkája, vadászútjai közben barátságot kötött az Afrikába érkező hírességekkel. Közeli kapcsolat alakult ki ő és Ernest Hemingway között. Az író többször meglátogatta. Jól ismerte dr. Bernhard Grzimeket a Serengeti kutatóját. Albert Schweitzerre, mint barátjára tekintett, hiszen orvosként mindketten a szenvedő emberek önzetlen segítségét tekintették életük fő céljának. Minden magyar utazót, kutatót, expedíciót szeretettel fogadott, s hazánk fiainak mindig útba esett a rózsakerttel övezett ház. Széchenyi Zsigmonddal a Merura és a Manyara-tóhoz kirándultak. Segítette **Nagy Endre** vadászt – a balatonfelvidéki kis Afrika múzeum majdani alapítóját – megvetni lábát az idegen földrészen. Tartotta a kapcsolatot több Afrikában élő magyar kollégájával, többek között **Bálint Gáborral**, aki az ugandai Makerere Egyetemen dolgozott, s az 1990-es évektől a WHO Afrika-szakértője lett.¹⁶

Sáska László és felesége
Szomáliában

Nem csupán tudományos sikereit osztotta meg a világgal, de Afrikában született írásain, dokumentumfilmjein, sok ezer diaképén keresztül az élményt akarta átadni az itthon maradottaknak. Természettudományos gyűjteményeiből, trófeáiból magyar múzeumoknak adományozott. Az arushai temetőben, a Meru lábánál helyezték örök nyugalomra.

Rasz Deszta hadseregének készült zászló.
Hímezte és varrta Sáska Lászlóné

Közelebb Afrikához

A második világháború után a kialakuló nagyhatalmak befolyási övezeteiket törekedtek a függetlenségükért harcoló vagy függetlenségüket nemrég elnyert gyarmatokra kiterjeszteni. A baloldali kormányok térnyerése nyomán egy sor együttműködési megállapodás született, melyeknek az egészségügyi szakértők kiküldése is része volt. A szocialista világrendszer részeként Magyarország is egyre erőteljesebben volt jelen a földrészen az 1960-as évektől, s a gyorsuló közlekedés nem csupán Afrikát hozta közelebb hozzánk, hanem a trópusi betegségeket is. Többféle módon juthattak el szakembereink a fekete földrészre. Az Egészségügyi Világszervezet, az UNESCO és a Magyar Külügyminisztérium rendszeresen küldött ki szakértőket. Egészségügyi dolgozókat szerződtetett a TESCO kft. 1968-tól Etiópiába, Mozambikba, Tanzániába és Ugandába.¹⁷

Legtöbben Etiópiába indultak, ahol ekkor már magyar nagykövetség segítette a kapcsolatok további elmélyítését. Az 1970-es években a főváros mellett főként a dessziéi kórházban tűntek fel honfitársaink, s nemcsak gyógyítottak, hanem nagy területeken szervezték az ellátást, ápolókat, nővéreket képeztek. **Poczik Miklós** a második világháború után az első magyar orvos volt, aki a vidéki Etiópiában vállalt munkát. Három évet töltött családjával Dessziében, és a három és fél millió lakosú Vollo tartomány egyetlen sebészeként tervezte meg a térség kórházi szakellátását. Elkészerítő időszaka volt életének az 1973-as éhínség és kolerajárvány, amikor a roskadozó polcú boltok, pékségek előtt haltak éhen az utca porában az emberek. Ebben az időszakban érkeztek az első magyar női doktorok az országba, s Dessziében például így alakulhatott ki magas színvonalú szülész-nőgyógyászati rendelés **Klung Elvira** vezetésével.¹⁸

Hulin István szintén Vullóban kezdte etiópiai munkáját, de nemsokára az ország egyetlen idegsebészeként vált ismertté Addisz-Abeában. Az etióp kereskedelmi miniszter magyar felesége segítette, hogy a modern, fővárosi Saint Paul's Kórházban kapjon állást. Jól ismerte **Takács Pétert**, aki a császár altatórorsa volt műtétei során. A császár trónfosztását (1974) nehéz, válságos időszak követte. Hulin doktor többek között az ország új vezetőjének, Mengisztu Hailé Mariamnak helyettesét is kezelte, aki autójával egy tanknak ütközött és agysérülést szenvedett. Egy sebész számára ugyanolyan megterhelő volt ekkor az országban dolgozni, mint ahogyan Mészáros Kálmán idején. Az eritreai függetlenségi mozgalom fegyveres összecsapásainak sérültjei folyamatosan érkeztek Masszavából repülőkön. Megdöbbentő volt az etiópokat támogató szovjet napalmtámadások égési sérültjeit látni

és kezelni. Az etióp-szómáliai háború alatt, mely Ogaden tartomány bekebelezését célozta meg (1977–78), szintén sok volt a sebesült. A diktatúráját megszilárdítani akaró, szocialista fordulatot elindító Mengisztu ezrével gyilkoltatta a hatalma ellen fellépőket, s az összetűzések nyomán sokan kerültek a magyar sebész keze alá. Az utcai harcok, lövöldözések állandó életveszélyt jelentettek az ott élő magyarok számára. A munkát az sem könnyítette meg, hogy az ellenállók el-elloptak egy-egy mentőautót, melyekkel azután fegyvereiket szállították. Hulin doktor ugyanolyan tehetséges zenész volt, mint több más orvos kollégája, s jazz-zongoristaként Addisz-Abeában is tartott koncerteket.¹⁹

Kalandos úton jutott el Etiópiába **Heidl József**, aki betette kocsijába gitárját és horgászfelszerelését, majd Budapestről Szudánon keresztül fiával leautózott az etióp fővárosba. A lezárt szudáni határon a hadsereg tankjai között is megtalálta az utat, az etióp határőrök pedig az útközben fogott halakért cserébe beengedték az országba.²⁰ A föld egyik legmelegebb pontján, Masszavában (akkor Etiópia része, ma Eritreáé) vezette sebészeti osztályát **Füsi F. József**. A munka után pálmafás tengerpart, a Vörös-tenger meleg vizű öblei

várták a pihenni vágyó orvost és családját. Az eritreai harcok vetettek véget békés életüknek 1974-től. Aszmara kórházából a személyzetet evakuálták, s ő mintegy fél évre egyedül maradt sebészként az egész tartományban. A nagyobb összecsapások után 200 ember is feküdt osztályán.²¹ Az 1970-es évek végén érkezett az országba dr. **Demeter György** feleségével, **Fekete Katalinnal**, aki lepraszakértőként sok ezer beteg ellátását végezte a WHO megbízásából. A leprakórházi munka mellett terepjárójával járta a vidéket, s faágakra kifeszített lepedőből rögtönzött rendelőjében látta el a környék lakóit.²²

A szómáliai Mogadishu adott otthont 1973-tól öt éven át **Czére Éva Mária** és **Mérő Endre Gábor** orvos-házaspárnak, akiket szintén a WHO alkalmazott. Életük legszebb éveit töltötték az Afrika szarván elterülő országban.²³ Szerencsés időszakban, Szíad Barre modernizációs kísérletei idején, az ogadeni háború nyomában fellépő gazdasági válság előtt, láthatták a mai napig belső harcoktól sújtott országot. A magyar és a mozambiki kormány között született egyezmények nyomán Mozambikban ugyancsak gyógyítottak és le is telepedtek magyar orvosok. Az egykori portugál gyarmaton hat évig élt dr. **Holvay Endre**.²⁴

Der Marabout.

Marabu

Napjaink küldetései

A rendszerváltást követően a magyar kormány úgy ítélte meg, hogy jelenlétünk az afrikai térségben és a fejlődő országoknak nyújtott segítségünk túl sok erőforrást igényel, ezért felszámolták ezeket a kapcsolatokat. A visszaépítés hosszas és költséges folyamat, melyben a magyar medicina képviselőinek óriási szabad terület jut. Mivel Kelet-Afrika országaiban az egészségügyi ellátás döntően alacsony színvonalú, ezért a legkülönbözőbb térségekben jelennek meg, aszerint, mikor, hol kell a segítség. Az Orvosok Határok Nélkül, az Orvosok a Harmadik Világért, a Baptista Szeretetszolgálat a rászoruló vidékeket keresi fel. A Magyar Afrika Társaság kezdeményezései az önzetlen afrikai szerepvállalás újabb példái. Több mint tíz országban indítottak programot, orvosi misszióik 2009 óta betegek ezreit látták el. Kelet-Afrikában kialakított bázisukról, Kapekéből indulnak küldetéseikre Malawiba és Ugandába.²⁵ A Taita Alapítvány által támogatott, a kenyai Burában található árvaházba 2017-ig kétszer érkezett magyar orvoscsapat.²⁶ Bálint Erika, Sáska doktor barátjának, Bálint Gábornak a lánya Ugandában élt édesapjával, sebészgyakorlatát Addisz-Abeában egy félkatonai kórházban végezte. Kenyába egy amerikai szervezet alkalmazásában jutott el önkéntesként.²⁷ A kiragadott példák mutatják, hogy az önzetlen tettekésség ma is a magyar orvostársadalom világképének központi gondolata. S, aki egyszer belepillantott Afrika varázslatos világába – még ha a szegénynegyedben rögtönzött táborigyógyintézetben tette is – újra és újra a visszatérést fontolgatja.

A trópusi betegségeket kutató honfitársaink afrikai küldetései túlmutatnak a napi gyógyítás és a kutatás folyamatán. **Ternák Gábor** pécsi orvosprofesszor – aki első hosszabb trópusi kiküldetését a nigériai Kafanchanban töltötte – együttműködést alakított ki a kenyai Eldoret egyetemi kórházával 2009-ben, hogy a magyar orvosok, orvostanhallgatók Afrikában képezhessék magukat. Nevéhez fűződik az az egyedülálló kezdeményezés 2013-ban, hogy a Magyar Máltai Szeretetszolgálattal olyan oktatókórházat működtessenek Eldoretben, melyben a magyarok kutatnak és dolgoznak is.²⁸ Nemzetközileg elismert kutatónk és oktatónk, a Trópusi és Utazási Betegségek Intézetének igazgatója, dr. **Axmann Ágnes**, aki többek között Etiópiában is gyógyított. Tudományos munkája során kimagasló sikert ért el egy maláriaellenes gyógyszer feltalálásában. 2000-ben a 20. század 2000 legjobb tudósa közé választották.²⁹

A déli földrészrel való kapcsolattartás erősítésében kiemelkedően fontosak a magyar állam stratégiai fejlesztési tervei. A déli nyitás keretében fogalmazódott meg 2015-ben számos nagykövetség újrainyítása. A kormányzat 2017 elején humanitárius segítségnyújtási keretprogramot indított újtára Etiópiában és Tanzániában, s ezt követően Kenyában támogatott egészségügyi fejlesztési szándékokat.³⁰ A kötött segélyhitel-programban Kenyában építenek kórházakat magyar vállalatok.³¹ Nairobiban a Török Együttműködési és Koordinációs Ügynökség szervezésében orvosi tábort hoztak létre 2018-ban, hogy egy hétig török és magyar szakemberek ingyenes beavatkozásokkal segítsék a lakosokat.³²

A trópusokon ma is kevés *csak* jó orvosnak lenni. Erős fizikumot, sok türelmet, megértést kíván az ottani munka. Az Afrikába utazókat még napjainkban is sokrétű tudást igénylő feladatok várják. Igen eltérő betegségek széles skáláját kell gyógyítani, s fel kell készülni a nálunk nem ismert betegségek kezelésére, az egészségügyet érintő problémákra. A magyar orvosok bebizonyították, hogy magas színvonalon képesek ellátni teendőiket nehéz körülmények között is. Az új, az ismeretlen, a veszély vállalása tiszteletre méltó bátorságukról árulkodik, s Afrikában elért eredményeik megérdemlik az elismerést.

Ternák Gábor

Az egyetemi kórház
Eldoretben

